

بررسی میزان آگاهی مربیان بهداشت مدارس پیرامون ایدز

انسیه امینی پور - گلناز فروغ عامری - ید... نیکیان - دکتر محمدتقی یاسمی*

باتوجه به پاندمی رو به گسترش ایدز، پژوهش در این زمینه اهمیت فراوانی پیدا کرده است و پیشگیری، تنها راه مقابله تشخیص داده شده است (3 و 4). تغییر رفتارهای بهداشتی مردم، مستلزم اطلاع و آگاهی آنها است. مربیان بهداشتی می‌توانند، سهم مهمی در ارتقاء آگاهی سایرین داشته باشند. در این پژوهش که بین کلیه مربیان بهداشت مدارس شهر کرمان انجام شد ($n = 98$)؛ نتایج بدین شرح بدست آمد: اکثر مربیان، اطلاعات خوبی راجع به راههای افقی (جنسی و خونی) انتقال ایدز داشتند. آگاهی آنها نسبت به راه انتقال عمودی (مادر به فرزند) بسیار اندک بود. 62/2 درصد آنها، عامل انتقال بیماری را می‌شناختند اما فقط 4/1 درصد از روش ضدعفونی کردن اطلاع داشتند. این پژوهش، نشان داد که تحصیلات، سابقه کار و سن، تأثیری بر آگاهی آنها از مهم‌ترین مسائل مربوط به انتقال ایدز نداشته است. این امر، ضرورت بیشتر آموزش را مورد تأکید قرار می‌دهد. با توجه به اینکه، فقط اقلیت اندکی دانش خود را از طریق آموزش مدون کسب کرده بودند (13/2 درصد)؛ توصیه می‌شود، در مورد آموزش مدون مربیان اقدام عاجل به عمل آید و پژوهشهای مشابهی روی گروههای بهداشتی و آموزشی دیگرانجام پذیرد.

واژه‌های کلیدی: ایدز، آگاهی مربیان بهداشت.

مقدمه

در سال (1981 مصادف با 1360 هـ.ش) در محافل پزشکی، از شیوع نوعی بیماری عفونی صحبت به میان آمد که پس از چندی همه‌گیر شد و امروز، به صورت عالم‌گیر در آمده است. این بیماری عالم‌گیر که به عنوان یک مشکل بهداشتی در سطح جهان مطرح می‌باشد؛ بیماری نقص ایمنی اکتسابی (AIDS) نامیده می‌شود. ایدز بیماری است که در آن سیستم ایمنی، شدیداً دچار اختلال می‌شود (6).

با توجه به خطر گسترش ایدز در منطقه آسیا و اینکه این بیماری در حال حاضر واکسن و درمان مؤثری ندارد؛ تنها راه مبارزه با بیماری، آموزش بهداشت عمومی و شناخت راههای انتقال و روشهای پیشگیری از بیماری می‌باشد (4، 5 و 6). در بسیاری از کشورها که ایدز شیوع بالایی دارد؛ به آموزش دانش‌آموزان و دانشجویان توجه خاصی شده است و پژوهشهای مناسبی صورت گرفته است (11). احتمالاً با توجه به شیوع پایین ایدز در ایران و برخی مسائل فرهنگی، آموزش دانش‌آموزان انجام نمی‌شود و چون، مربیان بهداشت مسئولیت آموزش دانش‌آموزان و اولیاء آنها و همچنین رسالت آموزش

* اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی کرمان

کارکنان مدارس و همکاری با مراکز بهداشتی در جهت کنترل و پیشگیری از بیماریها را بعهدہ دارند؛ لذا میزان آگاهی و آموزش مستمر آنها، حائز اهمیت است (3).

مربیان بهداشت مسئولیت آموزش دانش‌آموزان و اولیاء آنها و همچنین کارکنان مدارس و همکاری با مراکز بهداشتی در جهت کنترل و پیشگیری از بیماریها را بعهدہ دارند.

گرچه طبق آمار منتشره، خوشبختانه در حال حاضر میزان شیوع در ایران پایین است (383 مورد در سال 1373) (7)، ولی همین رقم پایین، دلالت می‌کند که فرصت پیشگیری مؤثر وجود دارد و نباید آنرا از دست داد. امیدواریم که نتایج این پژوهش، هم جهت با هدف فوق باشد.

روش پژوهش

جامعه مورد مطالعه 105 نفر از مربیان بهداشت مدارس شهر کرمان در سال 1373 بود. نوع تحقیق مقطعی می‌باشد. ابزار تحقیق، پرسشنامه‌ای بود که با استفاده از پرسشنامه سازمان بهداشت جهانی و نیز برخی از سؤالات پرسشنامه‌ای که فروغ عامری (6) در سال 1371 در پژوهش خود بکار برده بود، تهیه گردید. پرسشنامه بین مربیان بهداشت توزیع و بدون ذکر نام، تکمیل، جمع‌آوری و کنترل شد و سپس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت (بین 105 نفر مربی به 7 نفر به علت بیماری و زایمان، دسترسی حاصل نشد).

تجزیه و تحلیل داده‌ها با کمک کامپیوتر با نرم‌افزار (Epi-info5) صورت گرفت. جهت آزمون فرضیه‌ها، ملاک‌های X^2 و آزمون دقیق فیشر مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌ها

از 98 نفر مربی بهداشت مدارس 80/6 درصد دارای تحصیلات کاردان و 19/4 درصد کارشناس بودند. میانگین سنی مربیان 36/4، با انحراف معیار 3 سال و میانگین سابقه کار آنان، 10/6 با انحراف معیار 10/8 سال بود. 86/8 درصد از آنها، متأهل و 13/2 درصد مجرد بودند. 53/1 درصد از مربیان در مدارس دخترانه و 46/9 درصد از آنان در مدارس پسرانه اشتغال داشتند. به علت تعداد زیاد سؤالات امکان درج کلیه آنها در این متن وجود ندارد. ولی جدول 1 نتایج کلی اخذ شده مربوط به 13 مورد از سؤالات مهمتر در زمینه آگاهی مربیان بهداشت از روشهای پیشگیری و راههای انتقال بیماری ایدز را، نشان می‌دهد.

بحث

از نتایج بسیار جالب این پژوهش این بود که حداقل در میان سیزده موضوع مهمتر (جدول 1) رابطه‌ای بین آگاهی و متغیرهای سن، میزان تحصیلات و سابقه کار بدست نیامد. این موضوع نشان می‌دهد که افراد فوق، آموزش ضروری را در طی تحصیلات خود و یا در طی تجربه کاری کسب نکرده‌اند.

جدول 1: رابطه آگاهی در مورد ایدز با میزان تحصیلات، سابقه کار، سن و وضعیت تأهل

F.E.T. = fisher Exact test

** N.S. = Non - Significant

افراد مجرد، بیشتر از افراد متأهل به نقش آموزش معتادین آشنایی داشتند. در مورد نقش تأهل بر آگاهی، در مجموع، تفاوت چشم‌گیری وجود نداشت. در یک مورد، افراد مجرد و در دو مورد افراد متأهل آگاهی درست‌تری نسبت به موضوع داشتند. این نتایج با نتایج یک پژوهش قبل قابل مقایسه است.

در سال 1371، توسط فروغ عامری میزان آگاهی 115 نفر از پرستاران در خصوص آگاهی از ایدز، سنجیده شد. در آنجا نیز، بین آگاهی پرستاران و متغیرهای دموگرافیک (سن، سابقه کار، میزان تحصیلات و وضعیت تأهل) اختلاف معنی‌داری وجود نداشت (6).

سطح آگاهی مربیان بهداشت نسبت به ایدز، با توجه به نوع کار تخصصی آنان، در مواردی، نسبتاً مطلوب بود.

در مجموع، سطح آگاهی مربیان بهداشت نسبت به ایدز، با توجه به نوع کار تخصصی آنان، در مواردی، نسبتاً مطلوب بود. یعنی؛ خوشبختانه، انتقال جنسی و خطر بالای معتادان، برای اکثر آنها شناخته شده بود. اما در مواردی نامطلوب بود. مثلاً، نیمی از آنها ارتباطات غیرمُسری را نمی‌شناختند. یکی از توصیه‌های سازمان جهانی بهداشت توجه به این موضوع است که رفتاری مانند؛ لمس بدن یا اشتراک در غذا خوردن، منجر به انتقال نمی‌شود. این مسأله از نظر کاهش فاصله اجتماعی و عدم طرد بیماران که می‌تواند عواقب خطرناکی برای جامعه داشته باشد؛ مهم است (10، 9، 2 و 12).

برخی از رفتارهای نسبتاً شایع در ایران؛ مانند سوراخ کردن گوش در خانمها و یا خالکوبی در آقایان، از نظر مربیان بی‌خطر شناخته شده است. حال آنکه، این پدیده ممکن است؛ راه انتقال خونی باشد (4). این مسأله نشان می‌دهد؛ شیوه‌های انتقال خاصی که می‌تواند در فرهنگ ما خطرآفرین باشد؛ برای بسیاری شناخته شده نیست. در مجموع، اطلاع اندکی در مورد راههای عمودی انتقال وجود داشت.

از آنجاییکه مربیان بهداشت مدارس بیشتر با افراد کم‌سال و خانواده‌ها، سر و کار دارند؛ عدم اطلاع از این امر، موجب بنظر نمی‌رسد، چرا که مربیان بهداشت مسئولیت حفظ بهداشت محیط را نیز دارند (3). پیش‌بینی می‌شد که آنها در زمینه ضدعفونی کردن، جهت این ویروس، دانش بیشتر می‌داشتند. همه این مسائل مسئولیت نظام بهداشتی و آموزش را بر آموزش مجدد این عزیزان مورد تأکید قرار می‌دهد.

با توجه به یافته‌های این بررسی پیشنهادات مشخص زیر ارائه می‌گردد:

الف- برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برای مربیان که بخصوص در زمینه‌های زیر تأکید بیشتر و آموزش مؤثرتری به آنان داده شود؛

1- راجع به عامل بیماری ایدز

2- در زمینه راه‌های انتقال بیماری ایدز از جمله انتقال این بیماری از مادر به کودک

3- در زمینه روشهای پیشگیری از بیماری

4- در زمینه آشنایی با مواد ضد عفونی کننده مؤثر بر ویروس ایدز

ب- تهیه کتابها و نشریات و بروشورهای مناسب، برای مربیان که حاوی مطالبی در زمینه‌های فوق‌الذکر باشد.

ج - تحقیق در زمینه آگاهی از بیماری ایدز در گروههای شغلی دیگر به شکلی که با آموزش عمومی مردم در ارتباط باشد (پزشکان، دندانپزشکان، پرستاران، ماماها، معلمان و جوانانی که برای ادامه تحصیل به خارج از کشور اعزام می گردند، آرایشگران و غیره ...)

د - آموزش عمومی افراد جامعه از طریق رسانه های گروهی، تشکیل همایشها، میزگردها و تهیه پوستر و ...

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از زحمات جناب آقای احمدی سرپرست مرکز تحقیقات آموزش و پرورش استان و از کلیه مربیان بهداشتی محترم که با حوصله به سؤالات پرسشنامه پاسخ دادند؛ تشکر و قدردانی می شود. نگارندگان از حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان که طرح تحقیقاتی فوق را تصویب و هزینه های آن را تأمین کرده اند؛ تشکر می نمایند.

Abstract

Research on AIDS has gained much importance in recent years due to the expanding pandemic. prevention has been recognized as the only way of control. Changing people's health behavior requires information about their level of knowledge. Health trainers may have an important role in increasing community knowledge. ALL school health trainers of Kerman city were interviewed (n=98) and the following results were obtained : most of them had good knowledge on the horizontal routes of transmission (sexual, blood), but they had poor information on vertical routes (mother to fetus) 62.2% knew the causative agent but only 4.1% were a ware of disinfection methods. Education, length of career and age had no impact on their knowledge. This emphasizes the necessity of reeducation taking into consideration that a small minority had acquired their knowledge through organized educational courses (13.2%) , we suggest that educational Programs for health trainers and similar researches on health and education staff should be conducted.

Key words: AIDS; knowledge; health trainers.

منابع

- 1- توسعه سازمان ملل متحد . "خطر گسترش ایدز در منطقه آسیا جدی است" . همشهری . (13 مرداد 1373) ص 3 .
- 2- سازمان بهداشت جهانی . راهنمایی مراقبت های پرستاری از بیماران آلوده به ویروس HIV . ترجمه نگار شیروانی . تهران : اداره کل مبارزه با بیماریها . تصویب کمیته کشوری مبارزه با ایدز . مهر 1370 ص (14) .
- 3- شورای امور اداری و استخدامی کشور . شرح وظایف و مسئولیت های مربیان بهداشت مدارس کشور . معاونت پژوهشی وزارت آموزش و پرورش . 1371 . ص (3-1) .
- 4- فروغ عامری ، گلناز . نگرشی جامع به بیماری ایدز و پرستاری از بیماران مبتلا به ایدز . تهران : نشر و تبلیغ بشری . 1371 . ص (129 و 124) .
- 5- فیپس لانگ . وودز ، کاسمیر . پرستاری ایمنی و ایدز . ترجمه دکتر حمید نام آور و لادن مقدم . تهران : انتشارات چهر . 1373 . ص (105) .
- 6- فروغ عامری ، گلناز . بررسی میزان آگاهی پرستاران شاغل در بیمارستانهای وابسته 4 به دانشگاه علوم پزشکی کرمان پیرامون بیماری ایدز در شهر کرمان . پایان نامه فو ليسانس رشته مدیریت . دانشگاه علوم پزشکی تهران . دانشکده پرستاری مامایی . 1371 . ص (311-320) .
- 7- مدیرکل مبارزه با بیماریهای واگیردار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی . " در ایران 383 نفر به ایدز مبتلا شده اند" . همشهری (2 مرداد 1373) . ص 3 .
- 8- هاریسون . اصول طب داخلی بیماریهای عفونی (ویروسها) . ترجمه دکتر فریدون ملکزاده . تهران : انتشارات شرکت سهامی چهر . 1371 . ص (363) .
- 9- یعقوبی ، رضا . عفونت HIV (ایدز) . تهران : انتشارات اشارت . 1372 . ص (152) .

10. Brunner. Sholtis, lillian and Suddarth , Doris . Textbook of medical - surgical nursing. 6th Ed. Philadelphia: j.B. Lippincott co . 1988 . P 1200 .
11. Walrond, E . Jones, F . Hoyos , M . Souder , M . Ellis , H . Roach , T . An AIDS related knowledge , attitudes , beliefs , and practices survey among School Children in Bar bados. Bulletin of PAHO . Vol 26 . 1992 . PP 208 - 219 .
12. World health organization . " Guidelines for Management of People infected With HIV " . WHO . aids Series 3 . Published by the who . in collaboration With the international council of nurses . Geneve 1988 . P 10 .